

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

VUOSIKERTOMUS

2005

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

VUOSIKERTOMUS

2005

LINTULAHDENKUJA 4, 00530 HELSINKI PL 220, 00531 HELSINKI
www.alkoholitutkimussaatio.fi

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

Hallitus 2005–2007:

PUHEENJOHTAJA

Jussi Simpura, TILASTOJOHTAJA

VARAPUHEENJOHTAJA

Klaus Helkama, PROFESSORI

JÄSENET

Janne Kivivuori, TUTKIMUSJOHTAJA

Tapani Melkas, JOHTAJA

Mika Scheinin, PROFESSORI

Pekka Sulkunen, PROFESSORI

Jari Tiibonen, PROFESSORI

Jaakko Uotila, TOIMITUSJOHTAJA

Erkki Vuori, PROFESSORI

Työvaliokunta 2005–2007:

PUHEENJOHTAJA

Jussi Simpura, TILASTOJOHTAJA

JÄSENET

Mika Scheinin, PROFESSORI

Pekka Sulkunen, PROFESSORI

Erkki Vuori, PROFESSORI

ASiantuntijat

Pekka Hakkarainen, DOSENTTI

Kalervo Kiianmaa, TUTKIMUSPROFESSORI

SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA

Kari Poikolainen, DOSENTTI

Sisällys

Yleiskatsaus.....	1
Hallinto	1
Tutkimustoiminta	2
Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet.....	2
Apurahat	19
Varsinaiset apurahat	19
Pro gradu -palkinnot	20
Tutkimussopimusapurahat.....	20
Muu toiminta.....	22
Muu toiminta kotimaassa	22
Kansainvälinen yhteistyö	22
Talous.....	24
Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja	24

Yleiskatsaus

Alkoholitutkimussäätiön tukea saaneita väitöskirjoja julkaistiin kuluneen vuoden aikana neljä ja kansainvälisen arviointimenettelyn läpikäyneitä artikkeleita 33. Lisäksi ilmestyi 15 muuta tieteellistä kirjoitusta. Jatkorahoitusta myönnettiin 13 tutkimussopimushankkeelle. Lisäksi käynnistettiin kolme uutta tutkimussopimushanketta. Yhdessä uudessa hankkeessa verrataan kahden lääkkeen, memantiinin ja essitalopraamin, vaikutusta masennukseen, alkoholin käyttöön ja kognitiiviseen suorituskykyyn potilailla, joilla on sekä alkoholiriippuvuus että vakava masennushäiriö. Kyseessä on satunnaistettu kaksoissokkotutkimus. Toisessa uudessa hankkeessa tarkastellaan huumausaineen käyttörikosuudistuksen jälkeistä huumausainekontrollin toteutumista, seuraamusharkintaa ja oikeusturvaa. Kolmannessa hankkeessa selvitetään niitä molekyyylitason mekanismeja, joiden vuoksi alkoholi vaurioittaa sikiötä. Kohteena ovat myös alkoholin aiheuttamat geenien ilmentymisen muutokset sikiökaudella ja sikiövaurioiden syntymisen estämisen keinot. Muita kuin uusia säätiön tukemia sopimushankkeita esitellään jäljempänä kohdassa *Tutkimustoiminta*.

Hallinto

Säätiön hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmivuotiskauden ensimmäinen, seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön nimittämät jäsenet: johtaja *Tapani Melkas*, professori *Mika Scheinin* ja tilastojohtaja *Jussi Simpura*; opetusministeriön nimittämät jäsenet: professori *Klaus Helkama*, professori *Pekka Sulkunen* ja professori *Jari Tiihonen*; Tieteellisten seurain valtuuskunnan nimeämät jäsenet: tutkimusjohtaja *Janne Kivivuori* ja professori *Erkki Vuori*; Alko Oy:n nimeämä jäsen: toimitusjohtaja *Jaakko Uotila*. Hallituksen puheenjohtajana on ollut *Simpura* ja varapuheenjohtajana *Helkama*.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet *Scheinin, Sulkunen* ja *Vuori*. Puheenjohtajana on ollut *Simpura*. Asiantuntijoina olivat dosentti *Pekka Hakkarainen* ja tutkimusprofessori *Kalervo Kiianmaa*. Tutkimusjohtajana ja sihteerinä toimi *Kari Poikolainen*. Tilintarkastajina olivat KHT *Yrjö Tuokko* (varalla KHT *Jari Miikkulainen*) ja KHT *Olavi Guttorm* (varalla KHT *Timo Tuokko*). Taloudenhoitajana oli *Hannu Lindroth*.

Hallitus kokoontui kaksi kertaa ja työvaliokunta viisi kertaa.

Tutkimustoiminta

Tutkimussopimukset ja yhteistyöhankkeet

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

168 *Suomalaisen alkoholijärjestelmän ja hyvinvointivaltion muuttunut suhde.*

Tutkimuksen taustalla on suomalaisen yhteiskunnan 1990-luvun muutos. Tässä työssä tuota muutosta pyritään käsittelemään poliittisena prosessina, joka sijoitetaan valtion kansainvälisen toimintaympäristön muutoksen kehykseen. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää missä määrin ja millä ulottuvuuksilla suomalainen alkoholijärjestelmä on irronnut suomalaisen hyvinvointipalveluiden järjestämisen kokonaisuudesta. Työ kuvaa suomalaisen julkisen hallinnon, ja erityisesti alkoholihallinnon, muutosta 1980- ja 1990-luvuilla. Kronologinen muutos kuvataan neljällä eri ulottuvuudella; politiikan ideologisenä, institutionaalisenä, episteemisenä sekä politiikan toteutuksen muutoksena. Tutkimushanke aloitettiin vuonna 1998. Tutkimuksesta on tehty professoreiden *Pekka Sulkunen* ja *Kyösti Pekonen* kommentoima käsikirjoitus, jota tutkija viimeistelee oman työnsä ohessa. Tutkija: *Mika Alavaikko*, Seurakuntaopisto, Järvenpää.

169 *Aivojen histamiini ja alkoholikäyttäytyminen.*

Geneettisesti alkoholikäyttäytymisen suhteen poikkeavilla rotilla (AA/ANA- ja AT/ANT-rotat) on huomattavan erilaiset aivojen histamiinitasot, ja histamiini H3-reseptoriin sitoutuvat lääkeaineet muuttavat niiden käyttäytymistä. Tutkimus pyrkii selvittämään, miksi

aivojen histamiini vaikuttaa alkoholikäyttäytymiseen ja mikä tämän vaikutuksen mekanismi on. Tarkoituksena on eläinmallia käyttäen selvittää, kuinka aivojen oman histaminergisen järjestelmän muutokset vaikuttavat alkoholikäyttäytymiseen. Tutkimuksessa muunnetaan lääkeaineita käyttäen ja stereotaktisin operaatioin aivojen hypothalamuksessa olevien histaminergisten solujen toimintaa, ja tutkitaan sitten alkoholialtistuksen aiheuttamaa motorista muutosta ja alkoholin juomiskäyttäytymistä. Hankkeen tämä vaihe on alkanut vuonna 2005, ja sen tulosten analyysin valmistuttua siirrytään seuraavaan vaiheeseen vuonna 2006, jolloin on tarkoituksena selvittää geneettisesti poikkeavilla hiirimalleilla histamiinin ja H3-reseptorin merkitystä alkoholikäyttäytymisessä. Rotan hypothalamuksen takaosan hermosolujen stereotaktinen vaurio ei alustavassa kokeessa laskenut merkitsevästi aivojen eri osien histamiinipitoisuutta, mutta vaikutti parantavasti alkoholin aiheuttamaan motoriseen käyttäytymishäiriöön. AA-rotilla on selvä ero histamiinia muodostavan entsyymin aktiivisuudessa. Histamiinia hajottavan entsyymin esiintymistä näillä rotilla tutkitaan vielä, samoin aldehydidehydrogenaasia, jolle kehitettiin lähetti-RNA:n osoittamismenetelmä. Tutkijat: *Pertti Panula*, Helsingin yliopisto, *Minnamaija Lintunen*, Åbo Akademi ja Helsingin yliopisto *Adrian Lozada*, Åbo Akademi. (pertti.panula@helsinki.fi)

170 *Raittiusliikkeen ja -aatteen hiipuminen Suomessa toisen maailmansodan jälkeen (1945–1993).*

Suomalaisesta raittiusliikkeestä on vähän tutkimustietoa kielto-lain kumoamisen jälkeiseltä ajalta. Tutkimuksessa kysytään, miten raittiusjärjestöjen edistämä rahtiustyö menetti asemansa ihmisten elämäntapojen hallinnassa vuosina 1932–1996. Tarkoituksena on selvittää Suomelle erityistä kansalaisyhteiskunnan ja valtion suhdetta alkoholihaittojen ja markkinoiden säätelyssä. Tutkimus kuuluu historiallisen sosiologian alaan. Aineistona ovat raittiusliikkeen ja Alkon asiantuntijoiden tekstit alkoholialan lehdissä ja julkaisuissa, raittiusjärjestöjen ja sosiaali- ja terveysministeriön rahti- ja alkoholiosaston arkistot sekä asiantuntijahaastattelut. Tutkimus käynnistyi osana Studies of Nordic Alcohol Political Systems-projektia (1998–2000). Hanke keskeytyi kaikkiaan kolmeksi vuodeksi. Tutkimussopimuskausi päättyi 2005. Loppuraportti valmistuneen vuoden 2006 aikana. Raittiusliike organisoitiin keskitetysti. Se tähtäsi kansalaisten hyvään elämään ja vastusti Alkon alkoholipolitiikkaa. Politisoitunut ja valtiollistunut rahtiustyö mureni kolmen

käänteeseen myötä. Nämä olivat raittiustyön eettisen ja tiedollisen perustan rapautuminen, kansanliikepohjan ehtyminen ja lopulta valtion hallinnon desentralisaatio. Tutkija: *Katariina Warpenius*, Alkoholitutkimussäätiö. (katariina.warpenius@stakes.fi)

172 *Suomen huumehoito murroksessa.*

Huumehoidon kenttä on ollut muutoksen pyörteissä. Uuden asiakasryhmän tarpeiden myötä hoitopalveluiden kenttä on monipuolistunut. Tässä tutkimuksessa hoitopalveluita tarkasteltiin foucaultlaisittain biovallan näkökulmasta. Valtakunnallisen järjestelmkehityksen lisäksi huumehoitopalveluiden järjestämistä havainnollistettiin neljän esimerkitapauksen avulla. Tapaukset olivat kuntia (Helsinki, Kuopio, Nokia, Turku), joissa sosiaalitoimen, terveydenhuollon ja nuorisotoimen työntekijöiltä on kysyty heidän käsityksiään huumehoitojärjestelmästä ja huumeiden ongelmakäyttäjistä asiakkaina. Tutkimuksen aineisto koostui vuonna 2000 kerätystä kyselyaineistosta (N=1175) ja tätä kyselyä edeltäneistä esitutkimuksista. Tutkimus alkoi vuonna 1997. Väitöskirja *Näkemysten kirjo, sirpaloitunut tieto. Terveystenhuollon, sosiaalitoimen ja nuorisotoimen työntekijöiden käsityksiä huumeiden käyttäjien hoitopalvelujärjestelmästä* tarkastettiin Turun yliopistossa 17.2.2006. Tutkimus osoitti, että sosiaalitoimen, terveydenhuollon ja nuorisotoimen työntekijät suhtautuvat hyvin eri tavoin huumeiden käyttäjiin ja heidän hoitoonsa. Joukkoon mahtui yhteiskunnan hoitovastuuta kannattavia työntekijöitä, mutta myös niitä, joiden mielestä huumeiden käyttäjien hoidon ei tulisi olla yhteiskunnan vastuulla. Tutkimus on päättynyt. Tutkija: *Kristiina Kuussaari*, Turun yliopiston sosiologian laitos.

175 *Näyttöön perustuvien alkoholiriippuvuutta koskevien hoitomuotojen satunnaistettu vertaileva tutkimus: disulfiraami, naltreksoni ja akamprosaatti alkoholiriippuvuuden hoidossa.* Useat näyttöön perustuvat tutkimukset ovat osoittaneet disulfiraamin, naltreksonin ja akamprosaatin tehon alkoholiriippuvuudessa, johon on olemassa hyviä hoitomenetelmiä. Ongelmana on niiden sovellettavuus käytännön työhön. Tutkimuksella on kaksi päämäärää: 1) parantaa alkoholiriippuvuuden hoidon laatua muodostamalla kolme selkeisiin ohjeisiin perustuvaa alkoholiriippuvuuden hoitomuotoa, jotka ovat sovellettavissa A-klinikka- ja terveyskeskustasolle; ja 2) verrata kolmen erilaisen lääkkeen: disulfiraami, naltreksoni ja akamprosaatti tehoa, kun niitä käytetään yhdessä kognitiivisen terapian kanssa.

Hoito ja seuranta kestivät yhden vuoden. Jatkokysely lähetettiin noin 1,5 vuoden päästä viimeisestä käynnistä. Potilaiden randomisointi tutkimukseen aloitettiin elokuussa 2000 ja kaikki 243 potilasta ovat käyneet tutkimuksen loppuun. Viimeiset jatkokyselyt lähetettiin 2005. Julkaisujen kirjoittaminen on aloitettu ja päämääränä on väitöskirja. Alkoholiriippuvuus ja alkoholin himo vähenivät tilastollisesti merkittävästi. Disulfiraami oli tehokkaampi kuin naltreksoni ja akamprosaatti. Tutkija: *Esti Laaksonen*, Turun terveystoimi ja Turun yliopisto.

180 *Alkoholin riskikuluttajien farmakologinen mini-interventio: alkoholinkulutuksen vähentäminen naltreksonilla ja mini-interventiolla.*

Lyhytneuvonta ja naltreksonihoito ovat tutkimuksissa osoittautuneet tehokkaiksi keinoiksi vähentää alkoholinkulutusta; niiden yhdistämiseltä ei ole tutkittua tietoa. Tutkimuksen tavoitteena on vähentää suurkuluttajien alkoholinkäyttöä ja siten ehkäistä ennalta alkoholin suurkulutuksesta aiheutuvia sairauksia ja haittoja. Tutkimus toteutetaan lumekontrolloituna satunnaistettuna kliinisenä lääkeainetutkimuksena, jossa verrataan kolmen erilaisen naltreksoniannoksen tehoa yhdistettynä mini-interventioon. Tutkimuksessa selvitetään, eroavatko hoitoryhmät toisistaan seuraavissa asioissa: käytetty alkoholimäärä, retkahdukset, hoidossa pysyminen, subjektiivisesti koettu hyvinvointi, muutokset henkilöiden toiminnallisessa tasossa ja alkoholinkulutusta osoittavissa laboratoriotuloksissa. Tutkimukseen osallistuu yhteensä 160 vapaaehtoista miestä tai naista. Tutkimus tehdään monikeskustutkimuksena ja siihen osallistuvat rekrytoidaan työterveyshuollon asiakkaista. Tutkimus on alkanut vuonna 2000 ja kliininen potilastyö on saatu loppuun syksyllä 2004. Randomisointi on avattu 15.10.2005, ja tutkimuksiin osallistuneille on ilmoitettu mihin ryhmään he kuuluivat. Tutkimustulosten analyysi jatkuu ja tavoitteena on tehdä loppuraportti vuonna 2006. Ei vielä tuloksia eikä raportteja. Tutkija: *Hannu Alho*, Kansanterveyslaitos. (hannu.alho@ktl.fi)

181 *Huumeiden käyttäjien alakulttuurit Virossa.*

Lähtökohtana on oletus siitä, että tärkeimmät huumeiden käyttöä määräävät tekijät ovat sosiaalisia: huumeekulttuuri ja kontrollijärjestelmä. Tavoitteena on vertailla neljää eri aineita käyttävää ryhmää ja tarkastella siirtymistä kokeiluista ongelmakäyttöön. Aineet ovat heroini, amfetamiini, kokaiini ja kannabis. Ryhmän arvojen ja normien oletetaan määräävän aineen käyttöä. Menetelminä on kvali-

tatiivinen haastattelu ja osallistuva havainnointi. Tutkittavat ilmiöt ovat: sosiaalistuminen alaryhmään, huumeille annetut merkitykset ja riippuvuuden kehittyminen. Lisäksi tarkoitus on löytää kulttuuri-sia olosuhteita, joissa ”stepping stones” teoria toimii. Tutkimuksessa haastateltiin seitsemän kannabiksen, 16 opioidien ja 12 amfetamiin tai kokaiinin käyttäjää. Vuoden aikana viimeisteltiin neljä tutkimusraporttia, kirjoitettiin yksi uusi ja työstettiin väitöskirjan yhteen-veto-osaa. Tutkija: *Airi-Alina Allaste*, Alkoholitutkimussäätiö.

182 *Retkahtamisen neurobiologinen perusta.*

Päihdehakuisuus ja toistuvat retkahtamiset ovat tyypillisiä päihde-riippuvuudelle. Retkahtamisen riskiä lisääviä tekijöitä ovat stressi, päihteelle altistuminen ja päihteen käyttöön yhdistyneet ehdollistu-neet ärsykkeet. Tutkimuksessa on pyritty koe-eläinmallien avulla selvittämään, voidaanko glutamatergista hermovälitystä hillitsemällä vähentää aistiärsykkeiden laukaisemaa retkahtamista alkoholin ja kokaiinin käyttöön. Tutkimus alkoi vuonna 2001 ja kokeellinen osuus valmistui vuoden 2005 lopussa. Tulokset osoittivat, että gluta-materginen hermovälitys säätelee päihdehakuisuutta sekä iono- että metabotrooppisten glutamattireseptoreiden kautta. Ionotrooppisten glutamaattireseptoriantagonistien vaikutus näytti riippuvan paitsi reseptorityypistä, myös sitoutumiskohdasta reseptorissa. Retkahtamis-alttiutta pystyttiin vähentämään NMDA-reseptorin glysiinikohtaan sekä AMPA-reseptoreihin sitoutuvilla antagonisteilla. Lisäksi gluta-materginen hermovälityksen hillitseminen metabotrooppisten glu-tamaattireseptoreiden kautta vähensi päihde-hakuisuutta. Glutama ttireseptoriantagonistit vähensivät retkahtamisalttiutta myös aivo-jen accumbens-tumakkeeseen annosteltuna, mikä osoittaa accum-bens-tumakkeen säätelevän paitsi päihteen akuutteja palkitsevia vaikutuksia, myös ehdollistuneiden aistiärsykkeiden ohjaamaa päih-dehakuista käyttäytymistä. Tutkimuksen tuloksista julkaistiin vuon-na 2005 kaksi artikkelia ja pidettiin kaksi esitystä kansainvälisissä kokouksissa. Tutkija: *Pia Bäckström*, Kansanterveyslaitos. (pia.backstrom@ktl.fi)

183 *Aivojen välittäjäainereseptorit alkoholi- ja huumeriippuvuuden uusis-sa malleissa.*

Huumeiden neurobiologian tarkempi tunteminen avaa uusia mah-dollisuuksia sekä ymmärtää huumeriippuvuutta että luoda mahdol-lisuuksia lääkkeellisten hoitojen kehittämiseksi. Aivojen tärkeimpiin kiihoittaviin glutamaattireseptoreihin kuuluva AMPA-reseptori on

osoittautunut oleelliseksi miltei kaikkien päihteiden aiheuttamassa riippuvuudessa ja psykomotorisessa aktivaatiossa. Sama reseptori on tärkeä myös sosiaalisen vuorovaikutuksen ja aggressioiden säätelyssä. Työt poistogeenisellä hiirikannalla jatkuvat käyttäytymistestien ja neurokemiallisin analyysein sekä aivoleikkeiden sähköfysiologisin tutkimuksin, jotta voisimme löytää tarkemmat neurobiologiset korrelaatit käyttäytymismuutoksille. Lisäksi tutkimme näiden reseptoreiden molekulaarisia alkoholivasteita rekombinanttireseptoreilla. Projektin tuloksia on esitelty vuoden 2005 aikana kahden posterin avulla kansainvälisissä kokouksissa. Projektilla on tärkeä koulutuksellinen merkitys, koska siinä tehdään kolmea väitöskirjatyötä. Työ on osaksi yhteistyötä saksalaisten tutkijoiden kanssa (Rolf Sprengel, MPI, Heidelberg) ja professori Kari Keinäsen biokemian ryhmän kanssa. Projekti tulee kestämaan ainakin vuoden 2007. Tutkijat: *Esa R. Korpi, Teemu Aitta-aho, Tommi Möykkynen ja Anne Heikkinen*, Helsingin yliopiston biolääketieteen laitos.

184 *Alkoholi ja naiset Suomessa 1917–1987.*

Tutkimushankkeen tarkoituksena on avata 1900-luvun suomalaisten alkoholiolojen historia naisten näkökulmasta. Naisia ei tarkastella yhtenäisenä ryhmänä vaan yhteiskunnalliset hierarkiat otetaan huomioon. Tutkimushanke keskittyy naisten rooliin kieltoain kumoutumisessa (Aija Kaartisen väitöskirja). Keskeiset lähteet ovat lehdistömateriaali ja nais-, kieltolaki- ja raittiusjärjestöjen aineistot. Kieltolakimieliapteen muodostumista tutkitaan myös yksilön tasolla, eräänlaisena mikrohistoriallisena ilmiönä. Toinen painopiste on naisten kokemus alkoholiolojen vapautumisesta 1960-luvulla (Hanna Kuusi). Hanke alkoi 2002 ja päättyi 2007. Aija Kaartisen perhevapaat vaikuttavat hankkeen kestoan. Kaartinen jatkaa väitöskirjatyötään kieltolakiajasta Alkoholitutkimussäätiön henkilökohtaisella apurahalla vuonna 2008. Vuonna 2004 alettiin tutkimushankkeen piirissä toimittaa alkoholihistoriallista antologiaa yhdessä muiden Helsingin yliopistossa aiheen parissa työskentelevien tutkijoiden kanssa. Teos ilmestyy syksyllä 2006. Tutkijat: *Matti Peltonen, Aija Kaartinen, Alkoholitutkimussäätiö ja Hanna Kuusi*, Helsingin yliopiston yhteiskuntahistorian laitos.

185 *Toistuvasti rattijuopumuksesta tuomittujen henkilöiden kokemukset rattijuopumuksesta.* Rattijuopumusta on käsitelty pääasiallisesti liikennevalistuksen ja päihderiippuvuuden näkökulmista. Syinä on tarkasteltu tietämättömyyttä, puuttuvaa motivaatiota noudattaa

liikenne-raittiuutta tai alkoholioingelmaa. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kuinka rattijuopot kertoessaan rattijuopumuksistaan rakentavat tuntoa itsestään toimijana. Erityisenä kiinnostuksena kohteena ovat rattijuoppojen vastuullisen toimijuustunnon mahdolliset ongelmat ja esteet. Aineisto muodostuu 30 toistuvasti rattijuopumuksesta tuomitun henkilön viiden tunnin tutkimus- ja hoitajaksoista, jotka he valitsivat osaksi yhdyskuntapalvelurangaistukseen. Hoitajakset videoitiin ja tallenteet saatettiin tekstimuotoon. Tutkimuksen teoreettinen ja metodinen lähestymistapa on narratiivinen. Tutkimustyötä tehtiin täyspäiväisesti vuoden 2002 ajan ja vuosina 2003–2005 osa-aikaisesti. Vuonna 2003 tutkimuksesta julkaistiin yksi artikkeli. Vuosina 2004–2005 tutkimuksesta pidettiin kaksi esitelmää kotimaassa. Vuoden 2005 aikana saatettiin loppuun koko aineistoa koskeva analyysi. Julkaistavaksi aiottu käsikirjoitus on viimeistely- ja käännösvaiheessa. Ensimmäisessä osatutkimuksessa kuvattiin kahden tapauksen kautta kuinka ääripäihin sijoittuvat toimijuusnarratiivit molemmat rakensivat rattijuopumuksen hetkelliseksi ratkaisuksi koettuun toimijuuden ongelmaan. Toimijuuden tunnon ongelmia rattijuopot käsitelivät narratiivisesti hyvin eri tavoin. Rattijuopumuskertomuksista löydettiin kuusi toimijuusjuonityyppejä, joissa vastuuta käsiteltiin kolmella tavalla. *Ulkoistetun ja normalisoidun toimijuuden* -kertomuksissa rattijuopumusta ei prosessoitu itselähtöisenä tai –tuotettuna toimintana tai toiminta normalisoitiin, jolloin vastuullisuus oman toiminnan suhteen sulkeutui pois. *Reaktiivisissa toimijuus*-kertomuksissa rattijuopumuksen merkitys rakentui *kiinnijäämiseen ja ajamaan lähtötilanteeseen* liittyvien välittömien affektireaktioiden ympärille ja vastuullisuutta etäännytetttiin. *Akraattisen ja reflektiivisen toimijuuden* -kertomukset rakensivat rattijuopumuksen henkilökohtaisesti merkitykselliseksi toiminnaksi, jossa myös vastuuta lähestyttiin. Reflektiivisissä toimijuuskertomuksissa ongelmallinen vastuu asetettiin myös tarkastelun kohteeksi. Tutkija: *Minna-Leena Pulkkinen*, Jyväskylän yliopiston psykologian laitos. (minpul@psyka.jyu.fi)

186 *Muuttuuko minä? Tutkimus päihderiippuvuudesta toipuvan asiakkaan muutosprosessista.*

Minäkuvan rooli muutosta motivoivana tekijänä on todettu tärkeäksi päihderiippuvuudesta toipumisessa ja minäkuvan problematiikka keskeiseksi pyrittäessä ymmärtämään riippuvuutta ja siitä toipumista. Tutkimus sijoittuu teoreettiselta näkökulmaltaan kokemuksen tutkimuksen ja etnometodologian välimaastoon. Tutkimuksen

tarkoituksena on selvittää päihderiippuvuudesta toipuvan henkilön minäkuvan muutosta vuoden mittaisessa yhteisöllisessä päihdekuntoutuksessa. Tutkimuksen tavoitteena on muutosprosessin kuvaaminen. Aineistona on 10 asiakkaan kuntoutuksen alussa ja lopussa tehdyt teemahaastattelut, yhdeksän asiakasta on haastateltu kolmannen kerran 1–2 vuotta kuntoutuksen päättymisen jälkeen. Haastattelut on analysoitu teemoittain. Diskurssianalyysin keinoin on tarkasteltu kuinka minuutta, vanhemmuutta ja yhteisöllisyyttä konstruoidaan puheessa. Tutkimus alkoi vuonna 1999 ja vuoden 2005 aikana valmistui väitöskirjaksi aiottu tutkimusraportin käsikirjoitus. Kuntoutuksen aikana minäkuva näyttää muuttuneen myönteisemmäksi persoonallisen identiteetin muuttumisen myötä. Yhteisön merkitys oman toipumisen kannalta koettiin yksilöllisesti. Kokemus vanhempana olemisesta muuttuu kuntoutuksen aikana ja vanhemmuus toimii nimenomaan voimavarana ja toipumista tukevana elementtinä. Kuntoutuksen jälkeen tehty haastattelu osoitti osan haastateltavista etäännyneen kuntoutusmallin tarjoamasta addiktin identiteetistä. Kolmannen haastattelun tarinoissa on löydettävissä kolme erilaista tapaa kertoa itsestä ja toipumisprosessista: selviytymistarina, tasapainoilutarina ja kasvutarina. Tutkija: *Arja Ruisniemi*, Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

187 *Psykedeelinen huumeiden käyttö ja käyttäjän elämäkatsomus.*

Tutkimuksessa selvitetään huumeiden (lähinnä hallusinogeenisten aineiden) psykedeelistä käyttöä, jossa käytön motiiveissa painottuvat pelkkää hauskanpitoa ja rentoutumista korkeammat tavoitteet, kuten pyrkimykset tajunnan avartamiseen, itsetuntemuksen lisäämiseen, itsensä kehittämiseen, etsintään ja kokemusten syventämiseen eli todellisuuden toisenlaiseen tarkasteluun. Tutkimuksessa tarkastellaan maailmankuvatutkimuksen avulla psykedeelisen huumeiden käytön ideologiaa ja käyttäjän elämää, arvomaailmaa ja asenteita 2000-luvun Suomessa. Tutkimusaineisto koostuu kirjallisuuden lisäksi käyttäjähaastatteluista ja haastateltavien omista kirjoituksista. Psykedeelisten huumeiden käyttäjät voidaan luokitella kolmeen erilliseen ryhmään: 1) tiedemiestyypit, joilla on vahva luonnontieteellinen maailmankuva, 2) psykoterapeutityypit, joille oman itsen terapeuttinen tarkastelu on tärkeää ja 3) elämäntapa(hippi)tyypit, jotka ovat kiinnostuneita muun muassa ekologisista kysymyksistä, meditaatiosta ja muista henkisyteen liittyvistä asioista. Psykedeelinen huumeiden käyttö tuntuu olevan moniulotteisempi ilmiö ja yksilö-

keskeisempää kuin 1960-luvun vastakulttuurissa. Käyttäjien muodostama yhtenäiskulttuuri näyttää hajanaiselta, eikä käyttö ole yhteen tiettyyn ideologiaan tai ”ismiin” sitoutunutta. Tutkimuksessa kiinnitetään erityistä huomiota psykedeelisten huumeiden vaikutusten tulkintaan liittyviin kysymyksiin. Kerätyn aineiston mukaan yleinen käsitys psykedeelisten huumeiden vaikutuksista on liian kapea ja yksipuolinen. Tutkija: *Sari Sjöberg*, Åbo Akademin uskon-
totieteen laitos. (sari.sjoberg@abo.fi)

189 *Alkoholi- ja huumeriippuvuuden hermostollinen perusta.*

Toistuva alkoholin tai huumeiden käyttö aiheuttaa pysyviä muutoksia aivojen toiminnassa. Nämä muutokset yhdessä ympäristön altistavien tekijöiden kanssa voivat johtaa päihderiippuvuuden kehittymiseen. Tämä tutkimus selvittää erään tällaisen keskushermoston muutoksen, herkistymisen, neurokemiallista perustaa ja sen merkitystä alkoholinkäyttöön altistavana tapahtumana. Tutkimuksissa seurataan alkoholia suosivien AA- ja sitä välttävien ANA-rottien alkoholinkulutusta, mitataan hermovälittäjäaineiden vapautumista ja määritetään glutamaattireseptoreiden alatyypin ilmenemistä morfiinille herkistetyissä eläimissä. Alkoholitutkimussäätiön myöntämä rahoitus hankkeelle on alkanut vuonna 2003 ja se valmistuu vuonna 2006. Kuluneen vuoden aikana tutkimuksesta valmistui yksi julkaisu ja siitä pidettiin kaksi esitystä kansainvälisissä kokouksissa. AA-rotilla tehdystä kokeesta saadut tulokset viittasivat siihen, että toistuvasti annetun morfiinin aiheuttama herkistyminen tai muut käsittelyn aiheuttamat muutokset aivoissa eivät ole keskeisen tärkeitä alkoholin juomisen säätelyssä. Sen sijaan opioidireseptoreiden aktivoiminen herkistetyissä eläimissä uudella morfiini-injektiolla johti alkoholin juomisen mittavaan nousuun. Välittäjäaineista glutamaatin vapautuminen muuttui herkistymisen seurauksena AA-rotissa, mutta ei ANA-rotissa. Tutkija: *Sami Ojanen*, Kansanterveyslaitos. (sami.ojanen@ktl.fi)

190 *Haittojen vähentäminen ja matala kynnyksellinen suomalaisessa huumehoitossa. Etnografinen kuvaus suonensisäisten huumeiden käyttäjien terveysneuvonnasta.*

Hankkeessa tarkastellaan huumeita suonensisäisesti käyttäville suunnattua terveysneuvontapiste-toimintaa sosiologisen instituutiotutkimuksen näkökulmasta. Kyseessä on yhdessä, kolmen erillisen yksikön muodostamassa terveysneuvontapisteessä tehty tapaustutkimus. Analyysin kohteena ovat tutkimani hoitoinstituution toimin-

nan ideologiset lähtökohdat, toiminnan organisatoriset järjestelyt sekä instituutiossa vaikuttavat sosiaaliset suhteet eri toimijoiden välillä. Lisäksi tarkastellaan instituution suhdetta ympäröivään yhteiskuntaan. Terveysneuvontapisteissä on saatavana ruiskujen ja neulojen vaihdon ohessa monipuolisesti erilaisia asiakkaiden fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin liittyviä palveluita ja asiakkaat käyttävät niitä aktiivisesti. Vaikka pisteissä asiakkaita ei painostetakaan mihinkään, asiakkaat ovat itse aktiivisia nostamaan esille esimerkiksi käytön lopettamiseen liittyviä kysymyksiä. Merkittävä osa pisteissä tehtävästä työstä liittyykiin hoitopaikan etsimiseen ja järjestämiseen yhdessä asiakkaan kanssa. Pisteissä nousee esille kuitenkin myös se, että moni hoitajakso päättyy huumeidenkäytön uudelleen aloittamiseen tai se, että hyvin alkanut hoitoon hakeutuminen ei ikinä muutukaan suunnitelmista toiminnaksi. Pisteillä on merkittävä rooli asiakkaiden turvaverkkona aktiivisen huumeidenkäytön aikana. Kun tämänhetkisen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen kaanon on korostanut erilaisten instituutioiden valtapyrkimyksiä niiden piiriin tuleviin yksilöihin nähden, terveysneuvontapisteet ovat aidoisti asiakaslähtöisiä ja asiakkaiden etuja ajattelevia ja ajavia paikkoja. Tutkimus alkoi huhtikuussa vuonna 2003. Ensimmäisenä tutkimusvuonna kerättiin osa tutkimuksen aineistosta sekä hahmoteltiin tätä kautta tutkimuksen suuntaviivoja. Vuonna 2004 ja vuonna 2005 tutkimuksessa pidettiin tauko äitiysloman ja hoitovapaan vuoksi ja tutkimus aloitettiin uudestaan elokuussa 2005. Loppuvuosi 2005 kului aineiston keruun ja jo kerätyn aineiston analysoinnin parissa. Vuoden 2006 kevään aikana aineiston keruun saatetaan loppuun ja aineisto analysoidaan. Kesällä 2006 aloitetaan monografian kirjoittaminen, joka vie noin vuoden. Tutkimus valmistunee syksyllä 2007. Tutkija: *Riikka Perälä*, Alkoholitutkimussäätiö.

191 *Alkoholin muuntamat fosfolipidit alkoholisairauksien aiheuttajana ja ateroskleroosin estäjänä.*

Etanolin vaikutuksesta fosfatidyylikoliini muuntuu fosfatidyylietanoliksi (PEth), jota on alkoholin käytön jälkeen solukalvoilla ja lipoproteiineissa. PEth vaikuttaa soluihin muuttamalla proteiinien fosforylaatiota ja vesikkelien kuljetusta. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kohtuullisen alkoholinkäytön valtimoiden kovettumistaudilta suojaavaa vaikutusta alkoholin muuntamien fosfolipidien avulla ja toisaalta selvittää näiden fosfolipidien osuutta alkoholinkäytön aiheuttamissa maksa-, sydän ja haimavaurioissa. Tutkimustamme varten olemme keränneet potilasaineiston alkoholin suur-

kuluttajista, kohtuukäyttäjistä ja täysraittiista henkilöistä. Selvitämme PEth:n osuutta alkoholimaksavaurion, sydänlihaskaurion ja haimasairauksien synnyssä keräämämme potilasaineiston avulla. Tutkimus on aloitettu vuonna 2003 ja sen rahoitus päättyi vuoden 2005 loppuun. Tutkimusta jatketaan tämän projektin tulosten perusteella rakennettutkimuksen ja solusignaloinnin suuntaan uutena tutkimuksena alkoholin kohtuukäytön vaikutusten selvittämiseksi solutasolla. Maksapotilas- ja sydänlihaskauriopotilasaineiston kerääminen sekä haimapotilasaineiston analysointi jatkuvat väitöskirjatutkimuksena. Vuoden aikana on julkaistu kaksi artikkelia, yksi kokousabstrakti ja yksi opinnäytetyö. FT Marja Liisanantti väitteli joulukuussa 2005 tähän tutkimukseen liittyvästä aiheesta: lipoproteiinien sisältämä fosfatidyylietanoli verisuonen seinämän solujen endotelialaisen kasvutekijän säätelijänä. Tutkijat: *Markku Savolainen, Antti Nissinen* ja tutkimusryhmä, Oulun yliopiston sisätautien klinikka. (markku.savolainen@oulu.fi)

192 *Ravintola, sosiaalinen kontrolli ja nuorten aikuisten juomiskulttuurit.*

Ravintolat ovat keskeisiä juomatapojen, sosiaalisuuden ja yhteisöllisten siteiden näyttämöitä ja tarjoavat ilmaisuvoimaisen areenan tutkia juomatapojen epävirallista säätelyä (juomisen motiiveja, kontrollia ja tilanteita). Juomisen epävirallisesta sosiaalisesta säätelystä on olemassa vain vähän tuoretta tutkimustietoa. Ravintola tarjoaa puutteen poistamiselle hedelmällisen kontekstin. Tutkimuksessa tuotetaan tietoa erityisesti nuorten aikuisten juomatavoista ja ravintolakulttuureista. Juomatavat ymmärretään sosiaalista toimintaa säätelevinä kulttuurisina malleina. Tutkimuksessa sovelletaan semioottisen sosiologian teoriaperinnettä. Tutkimusaineistoina käytetään päiväkirjoja, ryhmähaastatteluja, etnografista materiaalia ja erityyppisiä ravintolaelämää käsitteleviä ja taustoittavia mediaaineistoja ja viranomaisasiakirjoja. Aineistoa analysoidaan semioottisin välinein. Tutkimus alkoi 2003 ja se valmistuu vuonna 2006. Tutkimus on osa pohjoismaista vertailevaa ravintolatutkimushanketta. Vuonna 2005 aiheesta valmistui 6 artikkelia ja siitä pidettiin kaksi kansainvälistä ja kaksi kotimaista esitelmää. Tulosten mukaan nuorten aikuisten juomatavoille on ominaista irrottautuminen työn ja arjen tavoiteorientoituneesta ajasta oman kaveripiiriin sykliseen aikaan. Ravintolailtoja siivittää usein melko runsas alkoholin käyttö, mutta humala ei ole uhmakas tai myyttisen elämyksellinen, vaan se kietoutuu tyypillisesti osaksi seurallisuutta, yhdessäoloa ja haus-

kanpitoa. Aineistosta voidaan tunnistaa viisi motiiveiltaan ja sääte-lyltään eroavaa juomatapaa: heroinen humala, seurallinen bilehu-mala, yksilöllinen bilehumala, istuskelu ja ruokajuominen. Tutkija: *Jukka Törrönen*, Alkoholitutkimussäätiö. (jukka.torronen@stakes.fi)

193 *Transkriptiotekijä Δ FosB:n merkitys päihderiippuvuudessa.*

Päihteiden aivoissa aiheuttamien pitkäkestoisten muutosten on aja-teltu ainakin osin johtuvan muutoksista geenien ilmentymisessä. Ilmentymistä säätelevät mm. transkriptiotekijät, joista yhtenä Δ FosB on liitetty riippuvuuden syntyyn. Projektin tavoitteena on selvittää alkoholin juomisen säätelyn hermostollisia mekanismeja. Erityisesti päämääränä on selvittää addiktion kehittämisessä keskeisenä pide-tyen herkistymisilmiön merkitystä ja molekulaarisia mekanismeja. Työssä tutkitaan eri päihdeaineiden aiheuttamaa Δ FosB:n aktivoitu-mista alkoholipreferenssin suhteen poikkeavien AA- ja ANA-rottien rottien aivojen mielihyvää säätelevissä alueissa. Saatuja tuloksia kor-reloidaan suoritettaviin käyttäytymiskokeisiin. Projektin alkoi vuonna 2004. Olemme lähettäneet yhden käsikirjoituksen arvioitavaksi kansainväliseen julkaisusarjaan ja valmistelemme toista käsikirjoitusta. Tutkimuksen valmistuminen vaatii vielä 1–2 vuotta. Vuonna 2005 tutkimusta esiteltiin kansainvälisessä kokouksessa. Toistettu kokaiinin anto lisäsi Δ FosB:n ilmentymistä AA rottien accumbens-tumakkees-sa, toisin kuin ANA-rotissa. Vastaavasti selvitämme morfiinin ja ni-kotiinin vaikutusta. Projektia johtaa professori (emerita) *Liisa Ahtee* ja väitöskirjatutkijana toimii proviisori *Kristiina Marttila*, Helsingin yliopiston farmasian laitos. (Kristiina.Marttila@helsinki.fi)

194 *Alkoholinjuomisen ja alkoholismien farmakologiset mekanismit.*

Aivojen dopamiini-, serotoniini- sekä opioidijärjestelmillä usko-taan olevan keskeinen asema alkoholin vaikutusten välittymisessä ja alkoholismissa. Tutkimme näihin välittäjäainejärjestelmiin vai-kuttavia lääkeaineita soveltaen kahta lähestymistapaa. Tutkimme atyyppisten antipsykoottien ryhmään kuuluvien lääkeaineiden vaikutuksia AA rottien alkoholin juomiseen sekä käyttäytymiseen. PET-kuvantamista ja [11 C]karfentaniili merkkiainetta käyttäen tut-kimme vapaaehtoisilla tutkittavilla alkoholismien hoitoon kehitettä-vän opioidisalpaajan nalmefeenin sitoutumista μ -opioidireseptorei-hin. Tutkimushanke alkoi vuonna 2004. Kaikki kokeelliset työt on saatu valmiiksi ja tutkimushanke on päättynyt. Olantsapiini ja ari-pipratsoli vähensivät AA-rottien alkoholin juomista, mutta vaikutus ei ollut selektiivinen alkoholille. Klotsapiinilla ei ollut vaikutusta

eläinten alkoholin juomiseen vaikka se vähensi rottien liikeaktiivisuutta. Nalmefeenin aikaansaama aivojen μ -opioidireseptorien salpaus oli selvästi pidempikestoinen kuin plasmasta mitatusta puoliintumisajasta (13,4 h) voisi päätellä. Vielä 26 tuntia nalmefeenin annostelun jälkeen oli sen okkupanssi aivojen μ -opioidireseptoreissa 83–100 %. Prekliinisistä töistä on kirjoitettu kaksi käsikirjoitusta. PET-työn tulokset on julkaistu kansainvälisessä julkaisusarjassa. Tutkimushankkeesta on pidetty yksi kotimainen ja yksi kansainvälinen esitys. Tutkija: *Kimmo Ingman*, Turun yliopisto.

195 *Tie toipumiseen – Tutkimus alkoholismista selviytyneiden päihdeongelman kehittymisestä, ongelma-ajasta ja toipumisreiteistä.*

Toipumisreittien tutkimus on virinnyt vasta noin vuosikymmen sitten. Tämä tutkimus on suomalaista perustutkimusta tarjoten kansainvälisestikin uuden vertailevan näkökulman toipumisreitteihin. Tutkimuksessa pyritään eri reittien erojen ja yhtäläisyyksien kuvaukseen näkökulmana tutkittavan kokemus päihdeiden käytön aloituksesta, ongelma-ajasta ja toipumisesta. Tarkoituksena on tarjota kattava kuva toipumisesta elämänkaaren prosessina. Reitteinä tutkimuksessa esiin nousevat toipuminen ammattiavun ja itsehoitoryhmien kautta sekä omaehtoisesti spontaanin toipumisen kautta. Aineistoina ovat kysely- ja elämänviivalomakkeet, selviytymistarinat ja haastattelut. Tutkimuksessa käytetään kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Tutkimus käynnistyi vuoden 2004 alussa. Aineisto kerättiin kokonaisuudessaan ja saatettiin analysoitavaan muotoon. Työ keskeytettiin 1.8.2004 lähtien väliaikaisesti äitiys- ja vanhempainloman vuoksi ja se on ollut keskeytettynä kertomusvuoden ajan. Kertomusvuonna ei ole ilmestynyt julkaisuja. Tutkija: *Katja Kuusisto*, Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. (katja.n.kuusisto@uta.fi)

196 *Huumeet ja yhteiskunnalliset häiät.*

Suomessa ei juurikaan ole tehty etnografiaa sisältävää tutkimusta huumemarkkinoista ja niihin sisältyvästä oheistoiminnasta. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa pääkaupunkiseudun huume- ja oheismarkkinoista. Aineistona tutkimuksessa käytetään osallistuvaa ja osallistumatonta havainnointia, keskusteluja ja avoimia haastatteluja sekä viranomaishaastatteluja sekä oikeudenkäyntipöytäkirjoja. Uutena aineistona on tutkija saanut luvat tutkia esitutkintapöytäkirjoja vuosilta 2003–2004 koskien törkeitä huumerekoksia. Varsinainen tutkimustyö alkoi vuonna 2004.

Kenttätyö on tältä erää tehty loppuun vaikkakin tarkoituksena on vielä tehdä kenttätyötä aina tarpeen vaatiessa ja tilaisuuden tullen. Ongelmaksi tutkimuksen alkuvaiheessa muodostui haastateltavien tavoittaminen. Informantteja on ilmaantunut useampia, samoin kuin henkilöitä haastateltaviksi. Viranomaishaastatteluja on tehty sekä huumeyksikön että tullin edustajien kanssa. Mahdollisesti vielä tullaan haastattelemaan keskusrikospoliisin edustajia. Viranomaishaastatteluja on tehty tähän mennessä noin kymmenen kappaletta. Oikeudenkäyntipöytäkirjat ovat käyty läpi. Uutena aineistona ovat esitutkintapöytäkirjat joihin tullaan perehtymään kevään 2006 aikana. Tutkimusta on esitelty kahdessa kansainvälisessä kokouksessa. Tutkija: *Jussi Perälä*, Alkoholitutkimussäätiö.

197 *Alkoholi-altistuksen biomonitorointi.*

Vaikka alkoholin liikakulutus on jatkuvasti kasvava ongelma, alkoholi-altistuksen biomonitorointiin sopivaa luotettavaa yksittäistä menetelmää ei vielä ole saatu kehitettyä. Myös alkoholin aiheuttamien kudosaaurioiden syntymekanismit ovat edelleen puutteellisesti tunnettuja. Tämän projektin tarkoituksena on kehittää uusia menetelmiä alkoholin suurkulutuksen osoittamiseen ja verrata menetelmien käyttökelpoisuutta kliinisisä aineistoissa. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että alkoholin aineenvaihdunnassa syntyvä asetraldehydi ja alkoholin stimuloimasta lipidiperoksidaatiosta peräisin oleva malondialdehydi ja 4-hydroksinonenyyli voivat sitoutua elimistön valkuaisaineisiin. Aldehydi-proteiini-kompleksit (adduktit) saavat elimistössä aikaan immunologisen vasteen ja vasta-ainetuotannon. Tavoitteena on kehittää tällaisiin sitoutumisreaktioihin perustuvia menetelmiä alkoholisairauksien tutkimiseen ja verrata niiden antamaa informaatiota muihin rutiini- tai tutkimuskäytössä oleviin menetelmiin (gamma-GT, MCV, CDT, AST, siaalihappo). Tutkimuksessa selvitetään myös immunohistokemiallisten, biokeemiallisten, ja geneettisten menetelmien avulla adduktimuodostuksen osuutta alkoholisairauksien mekanismina maksa-, aivo-, lihas-, ja suolistovaurioissa sekä verisolumuodostuksessa. Tähän mennessä tehtyjen töiden perusteella adduktimuodostuksella on tärkeä osuus mm. alkoholimaksavaurion synnyssä, alkoholimyopatiassa ja -kardiomyopatiassa. Ns. oksidatiivista stressiä potentioivien tekijöiden läsnäollessa (tilanteissa joissa on esimerkiksi raudan ylimäärää tai runsasrasvainen dieetti) tai elimistön suojamekanismien toimissa puutteellisesti (foolihapon puute) alkoholin käyttö aiheuttaa runsaampaa reaktiivisten aldehydien muodostumista ja lisää kudosaau-

rioita. Tutkimus on alkanut vuonna 2004. Tutkimuksen aihepiiri liittyy läheisesti tutkijan aikaisempiin töihin alkoholitutkimuksen alalla. Vuoden 2005 aikana projektiin liittyvästä työstä on julkaistu viisi tieteellistä artikkelia kansainvälisissä lehdissä ja yksi suomenkielinen katsausartikkeli, pidetty kuusi kotimaista esitelmää sekä kaksi esitelmää ulkomailla. Tutkija: *Onni Niemelä*, Etelä-Pohjanmaan keskussairaala, kliinisen kemian ja hematologian laboratorio ja Tampereen yliopisto, lääketieteen laitos. (onni.niemela@epshp.fi)

198 *Paikallinen päihdehuolto ja sosiaalinen kansalaisuus – Pakkohoito ja vaihtoehdot kontrolli- ja hoitotoimenpiteet suomalaisissa ja ruotsalaisissa kunnissa.*

Suomella ja Ruotsilla oli sama päihdehuoltolainsäädäntö 80-luvulle asti, jolloin Suomi luopui pakkohoidon käytöstä. Ruotsissa pakkohoito on edelleen käytössä. Vertailemalla historiallisesti ja paikallistasolla kahden päihdehuoltojärjestelmän runsaasti juoviin tai huumeita käyttäviin kansalaisiin kohdistamia toimenpiteitä yritämme identifioida poliittisia, ammattilaistumiseen liittyviä ja institutionaalisia tekijöitä, jotka vaikuttavat toimenpiteiden valintoihin sekä maiden ja paikkakuntien välisiin eroihin. Tietoja eri asiakastyypeistä kerätään kuudessa (3+3) suomalaisessa ja ruotsalaisessa kunnissa, asiakastiedostoista ja lautakuntien pöytäkirjoista vuosilta 1936, 1950, 1966, 1985 ja 2000. Vuoden 2000 asiakkaita haastatellaan ja paikallistason päätöksentekijöiden kanssa tehdään vinjettitutkimus. Aineiston analyysin fokuksessa ovat ongelman identifioiminen, määrittely, toimenpiteet ja asiakkaan vaikutusmahdollisuudet. Vuonna 2005 kerättiin Suomessa historiallinen arkistoaineisto, mistä puuttuu vain osa vuoden 1985 aineistoa. Loput kerätään 2006 alussa. Vuoden 2005 aikana pidettiin kaksi projektikokousta jossa alustavat luonnokset käsiteltiin. Ensimmäiset suulliset projektiraportit esiteltiin Uppsalassa Ruotsin historiapäivien aikana sekä Tukholman yliopiston Social Research on Alcohol and Drug-laitoksen avoimen päivän aikana. Helsingin Sanomien haastattelussa esitettiin myös muutamia alustavia tuloksia. Vuonna 2006 pidetään projektikokoukset maalisi- ja lokakuussa. Viimeksi mainittuun, missä ensimmäinen versio koko loppuraportista pitäisi olla valmis esiteltäväksi, kutsutaan ulkopuolisia asiantuntijoita kommentoimaan työtä. Kaupunkiraportteja esitellään vuoden 2007 alussa. Tutkija: *Kerstin Stenius*, Stakes ja Tukholman yliopisto. (kerstin.stenius@stakes.fi)

199 *Vuoden 2004 alkoholin verotuksessa ja tuontisäädöksissä tapahtuneiden muutosten vaikutukset alkoholin käytöstä aiheutuviin haittoihin: ainutlaatuinen luonnollisen kokeen asetelma.*

Alkoholin huomattava hinnan lasku ja samanaikainen saatavuuden laajamittainen parantaminen on kansainvälisestikin ainutlaatuinen tapahtuma, jolla on ennustettu olevan merkittävät vaikutukset erilaisiin haittoihin. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten vuoden 2004 alkoholin hinnan ja saatavuuden muutokset vaikuttavat alkoholinkäyttöön liittyvään kuolleisuuteen, sairastavuuteen ja rikollisuuteen Suomessa. Kuolleisuutta, sairastavuutta ja poliisin kirjaamia rikoksia tutkitaan monipuolisin tilastollisin menetelmin ennen/jälkeen –asetelmin ja aikasarja-analyysin, sekä rikoksia myös ekologisessa asetelmassa. Tutkimuksen aineistot hankitaan Tilastokeskuksesta, Stakesista ja poliisista. Tutkimuksen ensimmäisenä vuotena (2005) on kirjoitettu pohjustava artikkeli alkoholiin liittyvän kuolleisuuden muutoksesta 1987–2003 Suomessa. Lisäksi osatutkimus alkoholinkäyttöön liittyvästä rikollisuudesta ekologisella asetelmalla on valmisteilla. Alustavia tuloksia pohjustavasta tutkimuksesta alkoholinkäyttöön liittyvän kuolleisuuden muutoksesta ennen vuotta 2004 on esitelty kesällä 2005 Kettil Bruun Societyn symposiumissa Riversidessa Yhdysvalloissa. Tutkimusartikkeli on lähetetty kansainväliseen referee-julkaisuun. Tutkijat: *Kimmo Herttua*, Helsingin yliopiston Sosiologian laitos, sekä *Pia Mäkelä*, Stakes, ja *Pekka Martikainen*, Helsingin yliopiston Sosiologian laitos. (kimmo.herttua@helsinki.fi)

200 *Sosiaalisuus, sukupuoli ja juominen. Etnografinen tutkimus nuorten aikuisten ravintolakäyttäytymisestä.*

Ravintolajuominen on arkistunut ja monimuotoistunut. Ylipäänsä nähdään sosiologisissa keskusteluissa sosiaalisuuden muotojen muuttuneen, missä eräs juonne on yksilöllisyyden ihanteiden vahvistuminen. Tutkimus tuottaa yksityiskohtaista, empiiristä tietoa sosiaalisista juomistilanteista sekä yleisemmin nykykulttuurin keskeisistä sosiaalisuuden muodoista. Erityisesti tarkastellaan yksilöllisyyden suhteita sosiaalisuuteen. Pääaineisto koostuu ravintolaelämän havainnoinnista, muut aineistot ravintolapäiväkirjoista ja haastatteluilta. Havainnointiin kehitetään semioottisen sosiologian menetelmiä, joita käytetään myös tekstiaineistojen analyysissä. Tutkimus alkoi v. 2003 ja valmistuu 2008. Kenttätyö jatkuu 2007 asti: ravintolasosiaalisuuden heterogeenisyys ja sattumanvaraisuus edellyttää havainnoinnin jatkuvaa tarkentamista. Tätä tukee käynnissä oleva

sivuaineistojen analyysi. Hankkeeseen liittyviä artikkeleita on vuonna 2005 julkaistu neljä, lisäksi pidetty yksi kotimainen esitelmä. Tuloksissa korostuu ravintolajuomisen yhteys tasavertaiseen sosiaalisuuteen, mutta hahmottuu myös asteikko erilaisten sosiaalisuuden muotojen ja individualiteettien kokemisen välillä. Tutkija: Antti Maunu, Alkoholitutkimussäätiö.
(antti.maunu@stakes.fi)

201 *Juomatavan yhteys terveyshaittoihin*

Alkoholin kansanterveydellisen kokonaisvaikutuksen arvioimiseksi on tärkeää tietää miten alkoholiin liittyvät terveyshaitat jakaantuvat väestössä kulutustason, juomatavan ja haitan mukaan. Viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että alkoholin terveysvaikutukset eivät riipu ainoastaan keski kulutuksen tasosta, vaan myös juomatavat vaikuttavat alkoholihaittojen syntyyn. Tutkimushankkeen osatöissä selvitetään juomatavan yhteyttä terveyden kokonaisvaltaisiin mittareihin, kuten kokonaiskuolleisuuteen ja -sairastavuuteen. Analyyseissä selvitetään muun muassa miten psykososiaaliset kuormitustekijät muovaavat juomatavan ja terveyden välistä yhteyttä. Osatöissä selvitetään myös mitkä tekijät emustavat suurkulutusta ja alkoholisoitumista. Lisäksi tutkitaan juomatavan yhteyttä tapaturmiin, väkivaltaan ja itsemurhiin. Tutkimuksen aineisto käsittää kaksi laajaa, kansainvälisesti ainutlaatuista seurantatutkimusaineistoa, jotka edustavat 20–54-vuotiaita (23.000 henkilön otos) ja 15–69-vuotiaita (8.400 henkilön otos) suomalaisia miehiä ja naisia. Aineistoihin on yhdistetty seurantatiedot terveysrekistereistä. Tutkimushanke käynnistyi vuonna 2005 ja se päättyi vuonna 2008. Vuoden 2005 aikana hankkeesta ilmestyi yksi julkaisu kansainvälisessä tieteellisessä lehdessä. Lisäksi vuoden 2005 aikana pidettiin kaksi esitelmää kotimaassa. Tutkija: *Tapio Paljärvi*, Helsingin yliopisto, Kansanterveystieteen laitos.

Apurahat

Kertomusvuonna jatkettiin kahdeksan aiempiin päätöksiin perustuvan tutkimussopimushankkeen rahoittamista. Syksyllä tapahtuneen haun perusteella myönnettiin apurahoja seuraavasti: varsinaiset apurahat 144.826 euroa ja uudet tutkimussopimusapurahat 229.455 euroa. Tällöin käsiteltiin 51 apurahahakemusta, ja apuraha myönnettiin 22 hakijalle. Hakemusten yhteissumma oli 928.274 euroa.

Varsinaiset apurahat

Dos. *Irma E. Holopainen* ja fil. toht. *Sanna Soini* 10.000 euroa:
Etanolin vaikutukset kehittyvien aivojen hippokampuksessa

Valtiot. maist. *Leena Kaila-Kangas* 6.400 euroa: Työttömien ja työllisten sairaalahoitoon johtanut sairastavuus Suomessa vuosina 1996 ja 2001. Alkoholisairastavuuden erojen tarkastelua suhteessa kaikkien isojen tautiryhmien aiheuttamaan sairastavuuteen

Psykol. maist. *Sini Koskinen* 20.200 euroa: Kaksostutkimus nuoruuden alkoholinkäytön pitkäaikaisvaikutuksista neurofysiologiaan sekä tämän yhteys neuropsykologiaan

Terveyst. maist. *Hanna Lavikainen* 19.200 euroa (Heikki Wariksen apuraha): Alaikäiset ja alkoholi – Alkoholinkäyttöön liittyvät käsitykset sekä kokemukset haitoista, riskeistä ja seurauksista

Dos. *Liisa Lehtonen*, dos. *Leena Haataja* ja dos. *Helena Lapinleimu* 9.000 euroa: Sikiöaikaisen alkoholialtistuksen yleisyys keskosilla ja merkitys keskosten aivokomplikaatioiden etiologisena tekijänä

Fil. maist. *Hanna Malinen* 21.200 euroa: Aivojen endokannabinoidijärjestelmän merkitys alkoholin juomisen säätelyssä

Lääket. lis. *Solja Niemelä* 7.325 euroa: 18-vuotiaiden poikien päihteiden käyttöön liittyvät tekijät lapsuudessa ja nuoruudessa

Fil. toht. *Samuli Ripatti* 9.900 euroa: Tilastolliset menetelmät vastauskadon vaikutusten korjaamiseksi juomatapojen muutoksia selvittävässä paneelikyselytutkimuksessa

Yhteiskuntat. maist. *Tuukka Tammi* 18.876 euroa: Huume politiikka liikkeessä – haittojen vähentämisen politiikka Suomessa ja maailmalla

Lääket. lis. *Roope Tikkanen* 19.725 euroa: Alkoholiriippuvaisten (tyyppi II) antisosiaalisten väkivalta rikollisten ennuste ja uusintaväkivalta

Pro gradu -palkinnot

Psykol. maist. *Sini Koskinen* 1.000 euroa: Kaksostutkimus nuoruuden alkoholinkäytön pitkittäisvaikutuksista aivotoiminnan jännitevasteisiin

Owen F. Witesman, MA, 1.000 euroa: Finland, Alcohol and the EU: An Analysis of Changing Values and Factors in Finnish Alcohol Regulation

Valtiot. yo *Minna Viuhko* 1.000 euroa: Tavoitteena normaalius? Myllyhoidossa olevien asiakkaiden itsemäärittely ja normaaliudelle antamat merkitykset

Tutkimussopimusapurahat

Uusia tutkimussopimusapurahoja ja vanhojen sopimusprojektien jatkorahoitusta vuodeksi 2005 myönnettiin seuraavasti:

Prof. emer. *Liisa Ahtee*, farm. toht. *Helena Gäddnäs*, proviisori *Kristiina Marttila* ja dos. *Petteri Piepponen* 21.100 euroa: ΔFosB:n merkitys päihderiippuvuudessa

Fil. maist. *Pia Bäckström* 14.400 euroa (josta 4.800 euroa edellisen sopimuksen perusteella): Retkahtamisen neurobiologinen perusta

Valtiot. maist. *Kimmo Herttua*, dos. *Pekka Martikainen* ja valtiot. toht. *Pia Mäkelä* 16.400 euroa: Vuoden 2004 alkoholin verotuksessa ja tuontilainsäädännössä tapahtuneiden muutosten vaikutukset alkoholinkäytöstä aiheutuviin haittoihin: ainutlaatuinen luonnollisen kokeen asetelma

VUOSIKERTOMUS 2005 Oikeust. lis. *Heini Kainulainen* 22.344 euroa: Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli

Prof. *Esa R. Korpi*, proviisori *Teemu Aitta-aho*, fil. maist. *Anne Heikkinen* ja fil. maist. *Tommi Möykkynen* 37.789 euroa: Aivojen välittäjäinereseptorit alkoholi- ja huumeriippuvuuden malleissa

Yhteiskuntat. maist. *Katja Kuusisto* 17.000 euroa: Tie toipumiseen. Tutkimus alkoholismista selviytyneiden päihdeongelman kehittämisestä, ongelma-ajasta ja toipumisreiteistä

Valtiot. maist. *Antti Maunu* 19.200 euroa: Sosiaalisuus, sukupuoli ja juominen. Etnografinen tutkimus nuorten aikuisten ravintolakäyttäytymisestä

Lääket. lis. *Leea Muhonen* 25.744 euroa: Alkoholin pitkäaikaiseen liikakäyttöön liittyvän masennuksen hoito: memantiini depression hoidossa

Fil. maist. *Sami Ojanen* 20.200 euroa: Alkoholi- ja huumeriippuvuuden hermostollinen perusta

Terveyst. maist. *Tapio Paljärvi* 19.200 euroa: Juomatavan yhteys terveyshaittoihin

Prof. *Pertti Panula* ja fil. toht. *Minnamaija Lintunen* 16.514 euroa: Histaminergic regulation of ethanol-related behavior: Studies on rats and histidine decarboxylase and H3 receptor knock-out mice

Valtiot. maist. *Jussi Perälä* 20.200 euroa: Huumeet ja yhteiskunnalliset haitat

Valtiot. maist. *Riikka Perälä* 19.200 euroa: Haittojen vähentäminen ja matala kynnyksen suomalaisessa huumeihoidossa. Etnografinen tutkimus suomensisäisten huumeidenkäyttäjien terveysneuvonnasta

Prof. *Markku Savolainen* ja työryhmä 50.036 euroa: Alkoholin aiheuttaman sikiövaurion molekyyliytason syntymekanismit

Dos. *Kerstin Stenius* 8.676 euroa: Lokal missbrukarvård och socialt medborgarskap. Tvångsvård och alternativa kontroll- och vårdinsatser i finska och svenska kommuner

Dos. *Jukka Törrönen* 28.028 euroa: Ravintola, juomisen säätely ja nuorten aikuisten juomiskulttuuri

Muu toiminta

Muu toiminta kotimaassa

Kari Poikolainen oli Helsingin yliopiston kansanterveystieteen dosentti, Helsingin hallinto-oikeuden asiantuntijajäsen, A-klinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän eettisen toimikunnan varajäsen, Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecimin Mitä nyt -palstan ja psykiatrian uutisten toimittaja, Sosiaalilääketieteellisen Aikakauslehden toimituskunnan jäsen ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (Stakes) pysyvä asiantuntija ja epidemiologian alalla.

Kertomusvuoden aikana säätiön sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuissa esitelmissä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

WHO:n kanssa yhteistyö on jatkunut monella tasolla. *Kari Poikolainen* kuului jäsenenä WHO:n asiantuntijaelimeen Expert Advisory Panel on Drug Dependence and Alcohol Problems.

Kalervo Kiiänmaa toimi Alcohol-lehden toimituskunnan jäsenenä.

Säätiön toimintaan liittyvistä kansainvälisistä kokouksista ja suomalaisista esitelmän pitäjistä mainittakoon:

11th Biennial European Behavioural Pharmacology Meeting, Barcelona, Espanja 9.9.-12.9.2005. *Sami P. Ojanen* esitteli kokouksessa tutkimuksiaan.

VUOSIKERTOMUS 2005 35th Annual Congress of The Society for Neuroscience, Washington, USA 12.11.-16.11.2005. *Sami P. Ojanen* ja *Pia Bäckström* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

10th International Congress on Oral Cancer (ICOOC) 2005, Hersonissos, Kreikka, 19.-24.4.2005. *Mikko Salaspuro* ja *Ville Salaspuro* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

31st Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society, Riverside, Yhdysvallat, 28.5.- 3.6.2005. *Jukka Törrönen* ja *Jussi Perälä* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

ESBRA 2005, 10th Congress Of The European Society For Biomedical Research On Alcoholism, Canterbury, UK, 4-7 September 2005. *Antti Nissinen* ja *Onni Niemelä* esittelivät kokouksessa tutkimuksiaan.

16th Annual Conference of the European Society for Social Drug Research, Manchester, Englanti, 27.10.-29.10.2005. *Jussi Perälä* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

Nutrition Society, Lontoo, 2005. *Onni Niemelä* esitteli kokouksessa tutkimustaan.

Säätiön menot olivat 598.649 euroa vuonna 2005. Valtaosa, 463.495 euroa, käytettiin tutkimustoimintaan. Säätiö sai avustuksia yhteensä 609.780 euroa. Kirjojen myynnistä kertyi tuloja 12 euroa ja korkotuotot olivat 6.105 euroa. Hyväksytyt kulubudjetti alittui 11.131 eurolla ja tilikauden ylijäämä oli 17.248 euroa.

Voimassa olevien tutkimussopimuspäätösten mukaisesti varoja on sidottu 356.031 euroa vuodeksi 2006, 170.444 euroa vuodeksi 2007 ja 111.200 euroa vuodeksi 2008.

Säätiön toimintaan liittyviä julkaisuja

Aira Marja, Sirpa Hartikainen, Raimo Sulkava: Community prevalence of alcohol use and concomitant use of medication – a source of possible risk in the elderly aged 75 and older. *International Journal of Geriatric Psychiatry* 20:680–685, 2005.

Allaste, Airi-Alina & Mikko Lagerspetz & Aljona Kurbatova: Uimastid ja uimastitarvitajad Eesti ühiskonnas. *Valgus*, 2005.

Allaste A.-A.: Nightlife and substance use in Tallinn. *NAT Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, vol 22, 2005.

Allaste A.-A.: Investigating youth and drugs: methods, problems and ethical considerations. In Helve H (toim.) *Mixed methods in youth research*, p. 182–196, 2005.

Allaste A.-A.: Making distinctions: New bohemians and restricted drug use. In Lelander P and Salauo M (toim.). *Drugs and youth cultures – global and local expression*, *NAD publications* 46: 46–62, 2005.

Allaste A.-A.: Drug related knowledge among drug users in Estonia. In Hakkarainen P, Hoikkala T, Laine S (toim.). *Beyond health literacy youth cultures, prevention and policy*. Helsinki: Finnish youth research network/Youth research society, *publications* 52/Stakes, s. 154–169, 2005.

Allaste A.-A. & M. Lagerspetz: Drugs and double-think in marginalised community. *Critical criminology* 13:3, s. 267–285, 2005.

Anttila P. & K. Järvi, J. Latvala & J. Romppanen & K. Punnonen &

- O. Niemelä: Biomarkers of alcohol consumption in patients classified according to the degree of liver disease severity. *Scandinavian Journal of Clinical Laboratory Investigation* 65: 141–151, 2005.
- Anttila P. & O. Niemelä: Miten lääkäri tunnistaa alkoholin suurkuluttajan? *Suom Lääkärilehti* 37: 3619–3623, 2005.
- Apter Susanna J. & C.J. Peter Eriksson: The role of social isolation in the effects of alcohol on corticosterone and testosterone levels of alcohol-preferring and non-preferring rats. *Alcohol and Alcoholism* 41:1, 33–38, 2005.
- Bäckström, P. & P. Hyttiä: Suppression of alcohol self-administration and cue-induced reinstatement of alcohol seeking by the mGlu2/3 receptor agonist LY379268 and the mGlu8 receptor agonist (S)-3, 4-DCEG. *European Journal of Pharmacology* Dec 28;528(1–3):110–8, 2005.
- Bäckström, P. & P. Hyttiä: Ionotropic and metabotropic glutamate receptor antagonism attenuates cue-induced cocaine seeking. *Neuropsychopharmacology* advance online publication, 3 August; doi:10.1038/sj.npp.1300845, 2005.
- Freeman, T.L. & D.J. Tuma & G.M. Thiele & L.W. Klassen & S. Worrall & O. Niemelä & S. Parkkila & P.W. Emery & V.R. Preedy: Recent advances in alcohol-induced adduct formation. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 29: 1310–1316, 2005.
- Hietala, J. & K. Puukka & H. Koivisto & P. Anttila, & O. Niemelä: Serum gamma-glutamyl transferase in alcoholics, moderate drinkers and abstainers: effect on GT reference intervals at population level. *Alcohol and Alcoholism* 40: 511–514, 2005.
- Hämäläinen, J. & K. Poikolainen & E. Isometsä & J. Kaprio & M. Heikkinen & S. Lindeman & H. Aro: Major depressive episode related to long unemployment and frequent alcohol intoxication. *Nordic Journal of Psychiatry* 59:6: 486–491, 2005.
- Kallio, Tarja: Päihdeasiakkaiden haasteet ja mahdollisuudet: pystyvyys, koherenssin tunne, kontrolliodotus ja hoito. Yliopistopaino, Helsingin yliopisto, 2005. (Väitöskirja.)
- Koski, Anna & Vuori, Erkki & Ojanperä, Ilkka. Relation of postmortem blood alcohol and drug concentrations in fatal poisonings involving amitriptyline, propoxyphene and promazine. *Human Experimental Toxicology* 24(8):389–96, 2005.
- Koski, Anna & Vuori, Erkki & Ojanperä, Ilkka. Newer antidepressants: evaluation of fatal toxicity index and interaction with alcohol based on Finnish postmortem data. *International Journal of Legal Medicine* 119(6):344–8, 2005.

- Koski, Anna.* Interpretation of postmortem toxicology results: pharmacogenetics and drug-alcohol interaction. Helsinki University Printing House, Helsinki, 2005. (Väitöskirja.)
- Kouvonen, Anne & Mika Kivimäki & Sara J. Cox & Kari Poikolainen & Tom Cox & Jussi Vahtera:* Job strain, effort-reward imbalance, and heavy drinking: a study in 40,851 employees. *Journal of Occupational and Environmental Medicine* 47 (5): 503–513, 2005.
- Latvala, J. & J. Hietala & H. Koivisto & K. Järvi & P. Anttila & O. Niemelä:* Immune responses to ethanol metabolites and cytokine profiles differentiate alcoholics with or without liver disease. *American Journal of Gastroenterology* 100: 1303–1310, 2005.
- Liisanantti, M.K. & M.J. Savolainen:* Phosphatidylethanol in high density lipoproteins increases the vascular endothelial growth factor in smooth muscle cells. *Atherosclerosis* 180(2): 263–9, 2005.
- Liisanantti, M.K.:* Phosphatidylethanol in lipoproteins as a regulator of vascular endothelial growth factor in vascular wall cells. *Sisätautien klinikka, Lääketieteellinen tiedekunta, Oulun yliopisto, Oulu, 2005.* (Väitöskirja)
- Lozada, A. & M. Maegle & H. Stark & E.M. Neugebauer & P. Panula:* Traumatic brain injury results in mast cell increase and changes in regulation of central histamine receptors. *Neuropathology and Applied Neurobiology* 31: 150–62, 2005.
- Lozada A & N. Munyao & T. Sallmen & M. Lintunen & R. Leurs & P.J. Lindsberg & P. Panula:* Postschismic regulation of central histamine receptors, *Neuroscience* 36: 371–379, 2005.
- Maunu, Antti & Ellen O. Millar:* Societal structures or situated practices? An overview of Nordic qualitative literature on recreational intoxicant-use among young adults in search of context, embodiment and gender. *NAT Nordisk alkohol- och narkotikatidskrift* 22: 115–132, English supplement, 2005.
- Mäkelä P. & T. Paljärvi & K. Poikolainen:* Heavy and nonheavy drinking occasions, all-cause and cardiovascular mortality and hospitalizations: a follow-up study in a population with a low consumption level. *Journal of Studies on Alcohol* 66: 722–728, 2005.
- Ojanen Sami P. & Petri Hyytiä & Kalervo Kiianmaa:* Behavioral sensitization and voluntary ethanol drinking in alcoholpreferring AA rats exposed to different regimens of morphine treatment. *Pharmacology, Biochemistry and Behavior*, 80(2): 221–228, 2005.
- Orjasniemi, Tarja:* Ottaako vai ei ... Raittiuden ja alkoholin käytön sukupolvittaiset muutokset moraalivallan murtumisen ilmentyminä pohjoisella maaseudulla 1980–2000-luvulla. *Acta Universitatis*

- Lapponiensus 89, 2005. (Väitöskirja.)
- Paljärvi T. & P. Mäkelä & K. Poikolainen*: Pattern of drinking and fatal injury: a population-based follow-up study of Finnish men. *Addiction* 100: 1851–1859, 2005.
- Pirkola, S. & E. Isometsä & J. Suvisaari & H. Aro & K. Poikolainen & M. Joukamaa & S. Koskinen & A. Aromaa & J. Lönnqvist*: Affective, anxiety and alcohol use disorders, their comorbidity and distress in a representative sample of Finnish adult population – results from the Health 2000 Survey. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology* 40 (1): 1–10, 2005.
- Poikolainen, K.*: Predictors of alcohol consumption. Teoksessa Preedy, V. R. & R. R. Watson (toim.): *Comprehensive Handbook of Alcohol Related Pathology*, Volume 1: 49–58. Elsevier, 2005.
- Poikolainen, Kari*: Alkoholiovarovasti tai ei ollenkaan. *Suomen lääkäri* 60: 2219–2220, 2005.
- Poikolainen, K. & J. Vahtera & M. Virtanen & A. Linna & M. Kivimäki*: Alcohol and coronary heart disease risk – is there an unknown confounder? *Addiction* 100: 1150–1157, 2005.
- Poikolainen, K.*: Smoking decreases stimulation by alcohol, parental history of alcoholism does not. *Alcohol Research* 10 (4): 143–146, 2005.
- Poikolainen, K. & S. Pirkola*: Alkoholinkäyttö. Teoksessa Koskinen, S. & L. Kestilä & T. Martelin & A. Aromaa (toim.): *Nuorten aikuisten terveys. Terveys2000-tutkimuksen perustulokset 18–29-vuotiaiden terveydestä ja siihen liittyvistä tekijöistä*, s. 63–64. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B7/2005. Kansanterveyslaitos: Helsinki, 2005.
- Ruisniemi, Arja*: Minäkuvan muutos päihderiippuvuudesta toipumisessa. Tutkimus yhteisöllisestä päihdekuntoutuksesta. *Acta Universitatis Tamperensis*, 1150. Tampereen yliopisto, Tampere 2006. (Väitöskirja)
- Salaspuro, M. & H. Alho & I. Autti-Rämö & K. Eskola & A. Holopainen & J. Lönnqvist & R. Mäkelä & K. Poikolainen & R. Roine & P. Saarnio & K. Seppä & J. Teirilä & H. Vormaa*: Alkoholiongelmaisen hoito. Käypä hoito -suositus. *Duodecim* 21: 788–803, 2005.
- Savola O. & O. Niemelä & M. Hillbom*: Alcohol intake and the pattern of trauma in young adults and working aged people admitted after trauma. *Alcohol and Alcoholism* 40: 269–273, 2005.
- Tigerstedt, Christoffer & Jukka Törrönen*: Muuttuvatko suomalaisten juomatavat? Kulttuurisen lähestymistavan jäljillä. *Sociologia* 42: 1, 35–49, 2005.

- Tigerstedt, Christoffer & Jukka Törrönen*: Förändras finnarnas dryckesvanor? På jakt efter en kultursociologisk model. *NAT Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift* 22: 1, 105–123, 2005.
- Tolonen Ari & Tiina M. Lehto & Minna L. Hannuksela & Markku J. Savolainen*: A method for determination of phosphatidylethanol from high density lipoproteins by reversed-phase HPLC with TOF-MS detection. *Analytical Biochemistry* Jun 1;341(1): 83–8, 2005.
- Törrönen, Jukka*: Nuorten aikuisten humalakokemukset. Analyysi juomatapojen dynamiikasta ravintola- ja juomispäiväkirjoissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (5): 488–506, 2005.
- Törrönen, Jukka*: Toisen ääni, näkökulma ja kohteena oleminen. Teoksessa Hänninen, Sakari & Jouko Karjalainen & Tuukka Lahti (toim.): *Toinen tieto. Kirjoituksia huono-osaisuuden tunnistamisesta*, s. 3–37. Stakes: Helsinki, 2005.
- Törrönen, Jukka & Thomas Karlsson*: Moral regulation of public space and drinking in the media and legislation in Finland. *Contemporary Drug Problems* 32: 93–126, Spring, 2005.
- Törrönen, Jukka & Antti Maunu*: Going out, sociability, and cultural distinctions. *NAD Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift* 22 (English supplement): 25–43, 2005.
- Törrönen, Jukka & Antti Maunu*: Kevyet irtiotot ja raskas sosiaalisuus. Alkoholi nuorten aikuisten ravintolailtaa kuvaavissa kertomuksissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (3): 266–282, 2005.
- Törrönen, Jukka & Antti Maunu*: Lättsamma samkväm, intensiv samvaro: alkoholen i unga vuxnas berättelser om sina restaurantbesök. *NAT Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift* 22(6): 403–427, 2005.
- Törrönen, Jukka*: Puhetapoja analysoimassa. Rajankäyntiä kriittisen diskurssianalyysin ja semioottisen sosiologian välillä. Teoksessa Pekka Räsänen & Anu-Hanna Anttila & Harri Melin (eds.): *Tutkimus menetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat*, s.139–161. PS-kustannus, Jyväskylä, 2005.
- Warpenius, Katariina*: ”Paa iso tuoppi...” Näyttelijän avustamat ostokokeet ravintoloissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 70(3): 295–304, 2005.
- Warpenius, Katariina*: ”Ett schtort stop...” Skådespelare testar krogarnas serveringspraxis. *NAT Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift* 22(6): 385–401, 2005.
- Warpenius, Katariina*: Responsible Beverage Service. *NAT Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift* 22: 179–180, English Supplement, 2005.

LINTULAHDENKUJA 4, 00530 HELSINKI PL 220, 00531 HELSINKI

www.alkoholitutkimussaatio.fi